

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 33 (1028) 17 ЖНІЎНЯ 2011 г.

150 гадоў з дня нараджэння Ігната Буйніцкага

**БУЙНІЦКІ Ігнат Ця-
рэнцьевіч** (22.8.1861, б. фаль-
варак Палівачы, Глыбоцкі р-н
Віцебскай вобл. — 22.9.1917),
бел. актёр, рэжысёр, тэатр. дзе-
яч. Стваральнік бел. нац. пра-
фесійнага тэатра. Скончыў Рыжскую землямерную вучэльню,
вуччыўся ў прыватнай драм. студыі ў Вільні. Праца-
ваў каморнікам на Беларусі.
Добра ведаў жыццё народа,
глыбока адчуваў і разумеў
народную творчасць. Выву-
чаў песні і танцы, збіраў узоры
нар. адзення, арнаменту, разма-
лёўкі. З 1905 сістэматычна
наладжваў вечарынкі ў Палі-
вачах і Празароках. У 1907
арганізаваў у Палівачах ама-
тарскі т-р, удзельнікі якога
выступалі перад мясц. жыха-
рамі. У 1910 т-р стаў прафе-
сійным і атрымаў назну *Пер-
шая беларуская трупа Ігна-
тава Буйніцкага*. З ім многа ездіў
па Беларусі і за яе межы.
Выступаў у Вільні, Пецяр-
бурзе і Варшаве. Кіраваў т-
рам, падтрымліваў яго экана-
мічна за хошт даходаў са свайго
маёнтка, ставіў п'есы, іграў у
іх — Аляксей («У зімовы ве-
чар» паводле Э. Ажэшкі), Іг-
нась («Модны шляхцюк» К.
Каганца), Антон, Міранович

Канверт, выпушчаны "Белпоштай" да 150-годдзя
Ігната Буйніцкага

(«Пашыліся ў дурні», «Па рэ-
звіі» М. Крапініцкага), чытаў
прозу і вершы, співаў сола і ў
хоры, па-майстэрску танцеваў.
Першы на Беларусі звярнуў
увагу на прыгажосць і эстэт.
магчымасці бел. нар. танца,
узняўшы яго да ўзроўню вы-
сокага мастацства. Яго дзе-
ячнасць падтрымлівалі прагрэс. дзе-
ячы бел. культуры — Я. Купала,
Ядвігін Ш., Цётка, Ц. Гар-
тыны, З. Бядуля, Ч. і Л. Родзе-
вічы і інш. З-за ўціску царскіх
улад, іх негатыўных адносін да
адраджэння бел. культуры,
матэрыйальных цяжкасцей у

120 гадоў з дня нараджэння Макара Краўцова

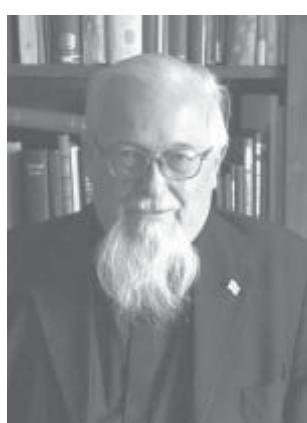
КРАЎЦОЎ Макар
(сапр. Касцевіч Макар Маіве-
віч; 18.8.1891, в. Баброўня
Гарадзенскага р-на — 1939),
дзеяч бел. нац.-вызв. руху,
пазитыўнік, перакладчык.
Скончыўшы Свіслацкую на-
стаўніцкую семінарлю (1910),
працаўваў настаўнікам на Гара-
дзеншчыне. З 1915 у армії. Ад
салдацкага к-та 44-га армей-
скага корпуса Паўд.-Зах. фрон-
ту абраны дэлегатам на Усе-
беларускі з'езд 1917. У 1917-
19 у Менску. З 1918 чл. Бел.
партыі сацыяліст-рэвалюци-
янераў. У 1919 па заданні Мін-
ва бел. спраў у Літоўскім
урадзе стварыў бел. органы
ўлады ў Сакольскім пав. Гро-
дзенскай губ. Са снегом. 1919
уваходзіў у склад Беларускай
войсковай камісіі. Аўтар верша
«Мы выйдзем шчыльнымі ра-
дамі», які стаў гімнам Беларус-
кай Народнай Рэспублікі. Удзель-
нік Слуцкага паўстання
1920, Першай Усебеларускай
палітычнай канферэнцыі ў

Празе (вер. 1921). З 1921 на-
стаяўнічай у Вільні, займаўся
літ. грамадскай дзеянасцю,
удзельнічай у рабоце Беларус-
кага наўуковага таварыства. У
1926 быў арыштаваны польск.
ўладамі. Пасля ўздніння Зах.
Беларусі з БССР з кастр. 1939
працаўваў у рэдакцыі газ. «Ві-
ленская праўда». У канцы 1939
арыштаваны. Далейшы лёс
невядомы. Літ. дзеянасць пачаў
у 1918. Выступаў пад псев-
дonymам Дзін-Дылін, Звончык,
Макар, Язп Светазар, Picolo,
Smreczynski; крыпт. З-ык,
К.М., Кр. М., М.К. Друкаваў-
ся ў газ. «Вольная Беларусь»,
«Звон», «Беларусь», «Бела-
руская крыніца», «Родны
край», час. «Рунь», «Маланка»,
«Беларуская культура»,
«Шлях младзі» і інш. Аўтар
літаратуразнаўчых артыкулаў
пра творчасць Я. Купалы, Я.
Коласа, М. Багдановіча, У. Жы-
лкі, К. Буйло, Цёткі і інш., успа-
мінаў пра сучасніх, дзеячаў
нац.-вызв. руху І. Луцкевіча,

А. Астрамовіча, П. Крачэў-
скага, А. Гаруна, а таксама пра
Усебел. з'езд 1917. Пераклаў
на бел. мову многія творы М.
Гогаля, М. Горкага, М. Зош-
чанкі, А. Куприна, М. Лер-
мантава, А. Міцкевіча, Л.
Талстога, Г. Сянкевіча, Т.
Шаўчэнкі і інш. Рукапісы К.
частковая зборагающа ў Цэнтр.
б-цы АН Літвы, Цэнтр. науку.
б-цы Нац. АН Беларусі.

АЛЯКСАНДРУ НАДСАНУ - 85

НАДСОН (у сучасным
беларускім маўленні **Надсан**)
Аляксандр (сапр. Бучко) — рэ-
лігійны дзеяч бел. эміграцыі.
Нарадзіўся 8.8.1926 г. у мясцо-
тчыку Гародзей (цяпер Гара-
дзя) на Нясвіжчыне ў сям'і
настаўнікаў Ня-
свіжскую настаўніцкую семі-
нарлю. У Віл. Айч. вайну ўва-
ходзіў у Саюз беларускай
младзі. З 1944 у Германіі,
Францыі, служыў у арміі ген.
У. Андэрса ў Італіі. Пасля дэ-
мабілізацыі ў 1946 - у Вілі-
кабрытаніі. Скончыў Лонданскі
ун-т (1953). Курс гэлагічнага
навучання прайшоў у Грэчас-
кім каледжы і Грыгарыянскім
ун-це ў Рыме. З 1958 святар. З
канца 1950-х г. жыве ў Лондане,
працуе ў Бел. каталіцкай місії
у Англіі. Адзін з заснаваль-

Беларуская бібліятэка імя Францішка
Скарыны ў Лондане

Смак беларускай мовы

Новая сацыяльная рэ-
клама папулярызуе беларус-
скую мову з дапамогай ягадаў.

Першы білборд з вя-
лікай выявай кавуна з серыі
«Смак беларускай мовы» з'я-
віўся на вуліцы Багдановіча.
Фотадымак ягады на белым
фоне суправаджаеца подпісам
«кавун» і перакладам на рус-
скую мову.

Пры дапамозе гэтай
рэкламы мяркуеца папуляры-
заваць беларускую мову, а
таксама паказаць яе хараста і
чароўнасць.

Кіраўніцтва прадпры-
емства «Белзнешрэклама»,
якое і стварыла рэкламу (ад ізді-
да размяшчэння на вуліцы)
тлумачыць свой выбар так:

- Беларуская мова мае

ISSN 2073-7033

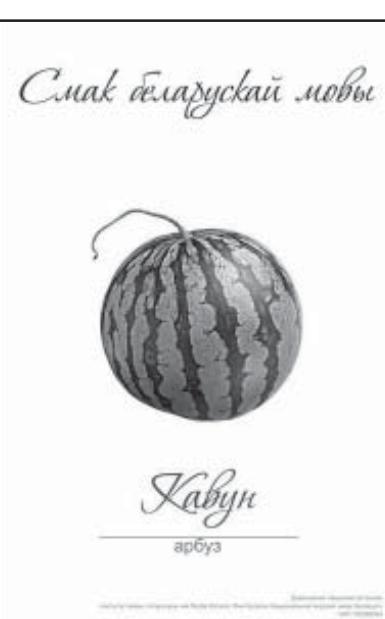

непараўнальная зачা-
раванне, сакавітае гу-
чанне, спецыфічны ка-
ларыт, гэта сапраўды
унікальная мова, са-
мая мілагучная пасля
італьянскай і самая
старожытная сярод
славянскіх моў.

Акрамя «ка-
вуна» на менскіх вулі-
цах хутка з'явіцца тлумачэнні,
што такое: «ажыны», «шыпши-
на», «агрэст», «жураві-
ны» і «суніцы».

Маркетолаг «Белзнешрэклама»
Вольга Ціхановіч рас-
павяла, як з'явілася
ідэя «сакавітай рэк-
ламы»:

- Гэта вынік працы «ка-
лектуўнага разуму». Мы вы-
рашалі, на якую тэму стварыць
сацыяльную рэкламу, і выра-
шылі, што лепш за ўсё будзе
папулярызаваць беларускую
мову. А ягады — вельмі смач-
ная тэма, беларуская мова, яна
ж сама па сабе вельмі сакавіта.

Мы гэты праект распачаў-
разам з Акадэміяй навук.

Пакуль «Белзнешрэклама»
абміжуеца «садаві-
ной». Неўзабаве ў горадзе
з'явіцца яшчэ некалькі свет-
лавых білбордаў з шасцю роз-
нымі ягадамі.

Наші кар-

“Мой выток – у нетрах Беларусі”

Да 65-годдзя беларускага пісьменніка Віктара Гардзея

На Беларусі ўсталявалася добрая традыцыя штогод адзначаць День беларускага пісьменства. Сёлета, ужо ў 18-ы раз, гэтае свята будзе адзначацца ў г. Ганцавічы, і гэта не выпадкова. Ганцаўшчына, малюнчы куточак Беларускага Палесся, з даўніх часоў славіцца майстрамі беларускага мастицкага слова. На гэтай дабратай зямлі стваралі свае чудоўныя казкі мясцовыя казачнікі Дудар, Кулеш і іншыя. Паданні, легенды, казкі, прымкі Ганцаўшчыны ляглі ў аснову напісання твораў вядомага беларускага этнографа, фальклорыста Аляксандра Сержпухоўскага. У вёсцы Люсіна беларускі класік Якуб Колас пачынаў свой творчы шлях: тут ён напісаў першую кнігу вядомай трэтилогії “На ростанях”. Ганцаўшчына зямля ўзгадавала і такіх чудоўных майстроў роднага слова, як Міхась Рудкоўскі, Уладзімір Марук, Але́сь Каско, Іван Кірэйчык і іншых, выпесціла і цяпер гадуе цэлае маладое пакаленне тонкіх знаўцаў паэтычнага слова. Сапраўды, ганцаўскі край можна без памылкі называць Беларускім Парнасам. У супорядку з таленавітых паэтаў і празаікаў Ганцаўшчыны яркай зоркай вылучаецца паэт, празаік, перакладчык Віктар Канстанцінавіч Гардзей, аўтар многіх зборнікаў вершаў, раманаў, апавяданняў. Нядайна мне пашанцевала сустрэча з Віктарам Гардзеем у рэдакцыі “ЛіМ’а”, дзе ён працуе, і пісьменнік паведаміў мне некаторыя старонкі сваёй біяграфіі, расказаў аб сваёй творчасці. На ўспамін я зрабіў вось гэтыя ягоны фатадымык.

Нарадзіўся Віктар Гардзей 19-га жніўня 1946-га года ў вёсцы Малыя Круговічы, што на Ганцаўшчыне, у простай працавітай сялянскай сям’і. Жыццё яго, як і ў большасці дзяцей цяжкага паслявеннага часу, было няпростым: дзяцінства было галодным, а ў дадзенне да ўсяго Віктар Гардзей рана страціў маці. Але аднавіскоўцы і родныя не дали хлапчука ў крыху. Прывулак ён атрымаў у сваёго дзеда Сцяпана, а выхаваннем займаўся ягоная цётка Альжбета ды настаўнікі Круговіцкай сельскай школы. Цягда літаратурнай творчасці ў малага Віктара праявілася рана, са школьнікі гадоў. Свой першы твор, апавяданне “Памылка”, Віктар Гардзей напісаў у 1963-м годзе. З цягам часу яго творчыя задаткі ўсё часцей выяўляліся ў паэзіі. На працягу перыяду 70-90-х гадоў Віктар Гардзей выдаў шмат зборнікаў паэзіі, такіх як “Незабудкі азёр”, “Касавіца”, “Засекав Радзімы” і іншых. Працаў пісьменнік спачатку ў Ляхавіцкай ра-

ённай газете, а потым - у сваёй роднай, Ганцаўскай “раёнцы”. Тут на развіцці ёго здольнасцяў як пісьменніка, вялікі ўплыў аказаў яго літаратурны настаўнік пісьменнік, журналіст Васіль Праскурар, які ў той час быў галоўным рэдактарам гэтай газеты. Назапасіўшы досведу ў “раёнках”, Віктар Гардзей паступае на факультэт журналістыкі Белдзяржуніверсітэта, пасля заканчэння якога пераезджае ў Менск. У сталіцы ён працаваў у часопісах “Родная прырода”, “Вожык”, “Маладосьць”, у выдавецтве “Мастацкая літаратура”. У 1979-м годзе Віктар Гардзей быў прыняты ў Саюз пісьменнікаў СССР.

У мянене на стале ляжыць нядайна выдадзены паэтычны зборнік Віктора Гардзея “Трыадзінства”. Чытаю яго верши і не могу адварацца ад чытання, настолькі ўражвае мяне яго ліріка. З такой жа смагай я “паглынаю” і верши выдатнай паэткі Ларысы Геніёш. Многі творы паэта напісаны на рэгіянальным матырыале Берасцейшчыны і яго роднай Ганцаўшчыны. У сваіх вершах Віктар Гардзей выказвае сваю замілаванасць краявідамі роднай зямлі, аб чым сведчыць нават назвы іх: “Зялёны гай, і цень вярбы самотнай”, “Кветкі роднай зямлі”, “Пушча”. Лірyczнаму герою вершаў паэта прыемна слухаць пераплётак ў “зялёнага жыту разліві”, прылёт буслоў нясе землякам шчаслівую імгеннін. Многія верши Віктора Гардзея прасякнуты непакоем за экалагічны стан роднага Палесся (“Прадчуванне пустыні”, “Родная зямелька журыцца ў бядзе...”). На душы ў паэта горыч ад спасцігнушай нашу краіну бяды – радыяцыйнага забруджвання. “Чорны Роджар да свайго крушэння, | На агні Чарнобыля плыве” – піша паэт. Віктар Гардзей занепакоены таксама станам роднай беларускай мовы, якая паступова знікае. У сваім чудоўным вершы “Матчына слова” ён падае беларускую мову ў выглядзе бездапаможнай птушкі кнігайкі, а руская мова ў яго верши – драпежны двухгаловы арол. Вось радкі з гэтага верша: “Без крывінкі матчынае слова: | Кнігаўку чужыя дзярэ арол”.

Не забывае Віктар Гардзей і пра маленкіх чытальнікоў: “Брудным быць не хоча коцік! | Мые спінку і жывоцік”, – піша ён ў сваім дзіцячым вершы “Коцік”. Вядомы ён і як аўтар казак для дзяцей. Новыя фарбамі талент пісьменніка

зазияў пасля з'яўлення ў друку такіх празаічных твораў як трэтилогія “Аселяца ў басейне Чорнага мора”, раман “Бедна басота”, зборнік прозы “Карані вечнага дрэва”, “Уратуй ад начыстага”. Пісьменнік вядомы і як выдатны перакладчык.

Неабходна падкрэсліць, што героям яго твораў з'яўляюцца простыя людзі Ганцаўшчыны, родны вёскі пісьменніка Малыя Круговічы. Сваю любоў да роднага краю, да шматпакутнай маштабадзімы Беларусі пісьменнік выказвае ў многіх сваіх вершах. У адным з вершаў ён піша: “Мой выток – на сонечных палаях. | Мой выток – у нетрах Беларусі”. Любяць і шануюць землякі Віктора Гардзея, аб чым сведчыць наступны факт: неяк жыхары вёскі Малыя Круговічы на патаемным сходзіце вырашылі пераіменаваць вісковую вуліцу імя Суворава ў вуліцу імя Віктора Гардзея. Яны сабралі шмат подпісай, і, хаця з вялікім цяжкасцю, але дамагліся свайго. Гэта на Беларусі рэдкі выпадак, калі пры жыцці пісьменніка яго імя носіць вуліца. Ці ж гэта ні яскравая адзнака прызнання насельніцтва таленту творчасці пісьменніка? Паэт, празаік, перакладчык Віктар Гардзей не аблашчаны сённяшнімі ўладамі, ён не мае ні ганаровых званняў, ні высокіх узнагарод, але ён сапраўдны Народны пісьменнік!

19-га жніўня Віктару Канстанцінавічу спаўнілі 65 год з дня нараджэння. Ад імя яго землякоў, ад шматлікіх прыхільнікаў яго таленту, ад родных і сяброў пісьменніка хочацца ад усяго сэрца пажадаць яму моцнага здароўя! Трэба спадзявацца, што паважаны Віктар Канстанцінавіч парадуе ўсіх насячэ не адной кнігай шчырых, высокамастацкіх вершаў і прозы, таму што “Не пагасне язычнікі Зніч-Яркі бліск асвятляе загоны. | На пагорках маіх Кругавіч Дабравестам

царкоўныя звоны”.
Лявон Целеш,
г. Дзяржынск.
Фотадымыак
аўтара артыкула.

Яны набліжалі нашу незалежнасць!

У межах кампаніі “Будзьма” ТБМ праводзіць сустрэчы з дэпутатамі Вярховага Савета Беларусі 12 склікання, прысвечаныя дваццатым угодкам абвяшчэння незалежнасці Беларусі.

22 жніўня 2011 г. – сустрэча з Лявонам Барычоўскім,
24 жніўня 2011 г. – сустрэча з Валянцінам Голубевым,

25 жніўня 2011 г. – сустрэча з Алегам Трушавым.

Месца правядзення – Сядзіба ТБМ, вул. Румянцева, 13, час: 18.00 – 20.00.

Запрашаем!

Ад кнігі – да кампьютара, ад кампьютара – да кнігі

На пачатку трэцяга тысячагоддзя кніга не павінна страціць сваю значнасць і актуальнасць, нягледзячи на павелічэнне колькасці электронных носьбітаў інфармацыі. Яна павінна спалучацца з інфармацыйнымі тэхналогіямі новага пакалення, якія існуюць у сучасных бібліятэках.

Менавіта таму і ўзнікае праблема пошуку новых сродкаў, формаў і метадаў бібліятэчнай дзейнасці, мяненеца змест, тэхналогіі работы, якія дазваляюць прыцягваць да чытання як мага больш патэнціяльных карыстальнікаў бібліятэкі.

Бібліятэкі рабяць усё магчыма для таго, каб дзяці затрымаліся ў сценах бібліятэкі, каб сталі сапраўднымі чытачамі і выраслі культурнымі і адукаванымі асобамі.

Надзею на тое, што “немагчымае – магчымае”, дае паспяховая рэалізацыя праекта “Медыяна падтрымка чытання дзяцей і моладзі”, дзе насычы чытачы спалучаюць работу з кнігай і кампьютарам. Гэты праект быў распрацаваны аддзелам бібліятэчнага маркетыгу Лідскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы у 2010 годзе. Яго мэта – стымулюванне чытачкай актыўнасці, стварэнне пазітыўнага іміджу чалавека, які чытае, павышэнне статусу кнігі, чытання і бібліятэкі сярод дзяцей і моладзі.

Увасабленнем праекта стала стварэнне медыятаў з яе ідэяй комплекснага аўяднання розных носьбітаў інфармацыі, што дае магчымасць карыстальніку пераісці ад кампьютара і мультымедыі да кнігі.

Менавіта гэту задачу: з дапамогай электронных сродкаў прыцягнучы дзяцей да чытання, зрабіць працэс атрымання ведаў цікавым – і ставіць перад сабой наш аддзел.

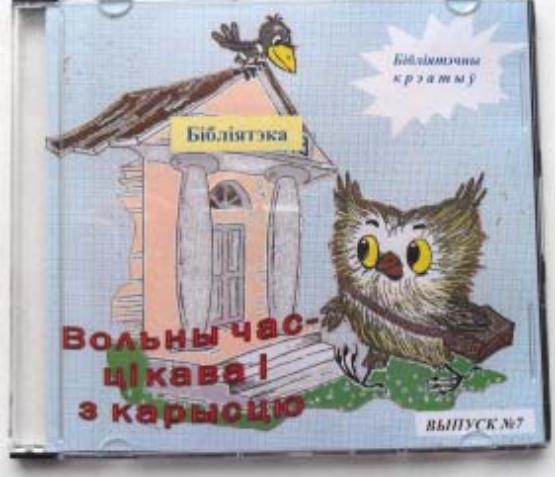
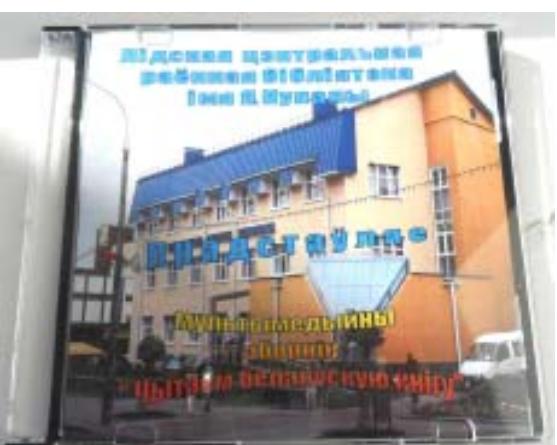
Вынікам нашай працы стаў выпуск мультымедыйных презентацый, літаратурных віктарын, сюжэтных ролікаў рознай тэматыкі на электронных носьбітах у серыі “Бібліятэчныя крэатывы”. Напрыклад, літаратурны віктарын «Сказкі Пушкіна», «Уладзімір Караткевіч: праз гісторыю ў сучаснасць», “Сустрэча з Міхасём Лінъковым”; віртуальна падарожжа “Лідскі замак – жамчужына Сярэднявечча”, краязнаўчыя віктарыны “Лідскі замак – вялікая славутасць Лідскай зямлі” і “Пазнай свой край”; прэмазайка “Не секрет для всех вокруг, что журнал наш лучший друг”, экалагічны турнір “Рознакаляровая планета”.

У тэматычных зборнікі “Розныя дарогі ў бездань”, прысвечаныя папулярызацыі здаровага ладу жыцця, увайшли інфармацыйная гадзінна “У будучыню без СНІД”, урокі “СНІД не выбірае – выбірае Вы”, “Курыць ці не курыць”, “Наркаманія – бяды агульная” і інш.

Экалагічнаму выхаванню і распаўсюджванню экалагічных ведаў прысвечаны зборнік “Каб жыццё праадаўжалася і з'яўтра”. Тут прадстаўлены электронныя матэрыялы: урок-напамін «Чарнобыль – званы трывогі нашай»; гадзінка “Горад, якога няма...”; экалагічны мульт-турнір “Рознакаляровая зямля Беларусі”; прэзентацыйныя закладкі: «Белавежская пушча», «Жадаю табе, Зямля...», «Прыроды дзіўныя калаўрот».

Пры гэтым хочацца адзначыць той факт, што адказы на пытанні шматлікіх віктарын і турніраў можна знайсці толькі ў кнігах.

Наш праект быў прадстаўлены на II Форуме бібліятэкаў Беларусі “Гуманітарна-асветніцкая дзейнасць бібліятэкі у кантакце з агульначалавечымі каштоўнасцямі і беларускай дзяржавай” і заяўлены на ўдзел у Рэспу-

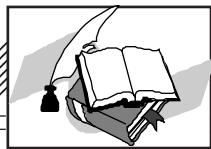
бліканскім конкурсе «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» у намінацыі “Навацыі ў бібліятэчнай справе”. Па выніках конкурсу ён атрымаў III месца.

Акадэмік Дз. Ліхачоў сказаў: «На зямлі ёсьць тры галоўныя каштоўнасці: хлеб, каб народ быў здаровы і моцны, жанчына, каб не абрываўся ніць жыцця, і кніга, каб не перарвалася паязьд часоў».

Бібліятэкі добра разумеюць, што жыццё кнігі можа працягвацца доўгага, а можа быць кароткім. І яго наогул можа не быць, калі не сустрэнуцца два жаданні: чытача – прачытаць кнігу, а бібліятэка – прапанаваць яе чытачу.

Таму мы будзем і далей выкарыстоўваць у сваёй работе самыя сучасныя дасягненні науки і тэхналогіі для папулярызацыі кнігі і чытання.

Святлана Крывец,
загадчык аддзела бібліятэчнага
маркетынгу Лідской ЦРБ
імя Янкі Купалы.

Гэтыя гарачая жніўенскія дні 1991 года

Так сталася, што ў палітыку я прыйшоў 19 кастрычніка 1988 года. У той цёплы сонечны восеньскі дзень я ішоў на вакзал, каб купіць білет і ехаць у чарговую камандзіроўку. Па дарозе, калі Чырвонага касцёла сустрэў свайго земляка і старэйшага сябра Міхася Ткачова. Ён прапанаваў мне адкласці пакупку білета і зайніці разам з ім у будынак касцёла, дзе тады знаходзіліся Дом кіно і кіраўніцтва Саюза кінематографістаў БССР.

Мы трапілі ў вялікую залу, дзе ўжо было шмат знайомых і незнайомых мне людзей. Сярод іх Зянён Пазняк, Міхась Дубянецкі і Васіль Быкаў. Спачатку быў створаны Мартырал Беларусі на чале з З. Пазняком, а потым абрани аргамітэт па стварэнні БНФ у складзе 35 чалавек, куды разам з Міхасём Ткачовым абрали і мене, беларускага археолага, кандыдата гістарычных навук, які ўжо пачаў працаўць над доктарскай дысертацыяй.

З таго дня маё жыццё

рэзка змянілася і падзеі началі вельмі хутка развівацца. У пачатку 1990 года ТБМ вылучыла маю кандыдатуру ў Вярхоўны Савет БССР, а БНФ яе падтрымаў і дапамог правесці вельмі няпростую выбарчу кампанію. Вясной 1990 года я стаў народным дэпутатам БССР, уступіў у Дэмакратычны клуб, а потым у фракцыю апазіцыі на платформе БНФ на чале з З. Пазняком.

Неўзабаве сябры апазіцыі абрали мяне намеснікам Пазняка, а Вярхоўны Савет – намеснікам старшыні камісіі ВС БССР па адкукаці, культуры і захаванні гістарычнай спадчыны, кіраўніком якой стаў народны пашт Ніл Гілевіч. У гэты час у СССР працягвалася гарбачаўская перабудова, якую вельмі не любіла партыянае кіраўніцтва БССР. Калі я сустракаўся са сваімі выбаршыкамі, яны ўвесі час пыталіся, калі збудзеша тое, што я абяцаў ім у 1990 годзе зрабіць за пяць год працы ў ВС БССР.

Зараз я друкую гэтую

перадвыбарную платформу, распрацаваную ў адпаведнасці з праграмай БНФ, каб некаторыя рускамоўныя журналісты-«дэмакраты» не казалі нам, што незалежнасць звалілася ў 1991 годзе беларусам з неба, як камень на галаву. Ці маглі тады падумаць мае выбаршыкі (мікрараён Зялёны Луг, г. Менск), якія аддаў за мяне 50,1% галасоў і падтрымалі мою пяцігадовую праграму, што яна будзе рэалізавана ўжо ў наступным 1991 годзе?

Першай ластаўкай будучай беларускай незалежнасці стала Дэкларацыя аб сувэрэнітэце Беларусі, што была прынята намаганнямі апазіцыі БНФ, але без яе ўздзела напреканцы галасавання, 27 ліпеня 1990 г., і адразу гэты дзень стаў святчыном па прапанове дэпутата Анатоля Вярцінскага.

Другі этап – гэта сакавіцкі 1991 года гарбачаўскі рэферэндум за захаванне СССР. Нягледзячы на адпаведную пропаганду, з сямі мільёнаў выбаршыкай – калі мільёна жыхароў Беларусі

прагаласавалі за выхад з СССР, а гэта насельніцтва амаль усёй Эстоніі. Вядома, у першую чаргу гэта былі жыхары Менска і іншых буйных гарадоў Беларусі, дзе і былі абранныя дэпутаты – сябры БНФ. Адчываючы за спіною мільённую падтрымку выбаршыкай можна было і надалей упарты змагацца за незалежнасць нашай краіны.

Наша змаганне ішло ў рэчышчы нацыянальнага адраджэння ўсіх паняволеных наўноў СССР, у тым ліку і рускага. Перамога Ельцина на першых презідэнцкіх выбарах Расіі вельмі нам дапамагла. Побач былі прыбалтыйскія рэспублікі, дзе ў 1990 г. да ўлады прыйшлі прадстаўнікі мясцовых дэмакратычных сілаў. 11 сакавіка 1990 г. абвясціла сваю поўную незалежнасць Літва. Дзякуючы «Саюду» ў Вільні прайшоў першы з'езд БНФ. У эстонскім часопісе «Радуга» друкаваўся Зянён Пазняк. У маскоўскіх выданнях гучалі слова падтрымкі Васіля Быкаў і Алеся Адамовіча – народных дэпутатаў СССР. Усё гэта спрыяла тому, што ў суполкі БНФ уступалі тысячи грамадзянаў Беларусі розных нацыянальнасцяў, як беспартыйных, так і камуністай. У гэты час была адменена юрыдычна манаполія КПСС. У другі палове 1990 – пачатку 1991 началі стварацца нацыянальныя беларускія партыі.

У сакавіку 1991 г. была зарэгістравана БСДГ на чале з Міхасём Ткачовым, які адначасова быў намеснікам Пазняка ў БНФ. Мяне на ўстаноўчым з'ездзе БСДГ абрали першым намеснікам Ткачова, а на першым з'ездзе БНФ – сябрам Сойму гэтай паважанай арганізацыі. У студзені 1991 савецкая танкі і дэсантнікі паспрабавалі задушыць незалежную Літву, але літоўцы згуртаваліся і адстаялі будынак свайго парламента. У пачатку лета невядомыя на мяжы Беларусі і Літвы забілі некалькі літоўскіх мытнікаў. У Віленскім краі спрабавалі стварыць аўтаномнную польскую рэспубліку, а на Беларусі, у Пінску невядома адкупі з'явіліся «яцвягі», пачалі выпускаць сваю газету і падтрабаваць «яцвяжскую» аўтаномію.

Было зразумела, што сілы савецкай рэакцыі збіраюцца ўзяць рэванш. Пасля сакавіцкага рэферэндуму ўзмацніўся рух за «обновленны Союз». Пачаліся гарачая дэбаты ў саюзной і рэспубліканскай прэсе. Актыўнымі прыхільнікамі «обновленнага Союза» быў Станіслаў Шушкевіч і іншыя ліберальныя дэмакраты. Яны лічылі, што Беларусь не можа самастойна існаваць, бо не мае карысных выкапняў. Некаторыя нават сцвярджалі, што ў нас няма вытворчасці трамваяў, аўтобусаў і трамвайных вагонаў, і таму ўвесь гарадскі транспорт спыніцца, і без «Саюзу» нам ніяк. Дарэчы, зараз беларускія трамвайныя вагоны

здаць па вуліцах не толькі гародоў Расіі і Украіны, а нават трапілі ў Калумбію і Аргенціну.

У студзені 1990 года, пасля доўгіх дэбатаў ВС 11 склікання, у якім не было апазіцыі БНФ прыняў вельмі памяркоўны «Закон аб мовах» у БССР, у якім абавязковую беларускую мову адзінай дзяржаўнай мовай на тэрыторыі рэспублікі, а рускую мову – мовай міжнародных зносін ўсіх савецкіх наднацыянальных структур. Гэта дазволіла дэпутатам БНФ рабіць усе свае праекты па-беларуску і патрабаваць ад іншых выканання дзяржаўнага закона. Беларуская мова зноў загучала ў сценах ВС, на ёй началі рыхтавацца праекты законаў, яны пачалаць вяртасца ў школы, дзяржаўная установы і ВНУ. Усё гэта спрыяла нацыянальному адраджэнню, імкненню да сапраўднай незалежнасці краіны.

Аднак у жніўні 1991 г., калі значная частка людзей, у тым ліку і Гарбачаў, презідэнт СССР, быў ў адпачынку, савецкія рэваншысты вырашылі захапіць уладу і павярнуць кола гісторыі назад. Дэпутаты ВС БССР таксама быў на канікулах, шмат хто выехаў з Менска на радзіму, альбо адпачывашь за мяжы Беларусі. Я ў гэты час вярнуўся з археалагічных раскопак у Мірскі замку і выехаў, у Менск. Як раз напярэдадні пущу 18 жніўня мы рабілі з жонкай невялікі рамонт у сваёй кватэры і да ночы клелі новыя шпалеры на сцены.

Прачнуўся я ў 6 гадзін раніцы ад тэлефоннага званка. Мне паведамілі, што ў Маскве дзяржаўны пераварот і трэба нешта тэрмінова рабіць. Уклочыў тэлевізар, а там на ўсіх каналах – танец «маленкіх лебедзіў». Значыць, сказанае праўда, і сітуацыя вельмі няпэўная. Вырашыў паехаць у Вярхоўны Савет. Раніцай у нашым дэпутацкім пакоі, на трэцім паверсе Дома Ураду, дзе збиралася апазіцыя, ужо было некалькі маіх сябров. Сярод іх Голубеў, Садоўскі, Баршчэўскі, Германчук, Заблоцкі, Навумчык, Дзейка і іншыя. Пазняка не было, ён з'явіўся толькі пасля абеду.

Мы з'яліся за справу. Падрыхтавалі і аддаўшы ў друк адпаведную заяву апазіцыі, Навумчык і некалькі дэпутатаў пайшлі да Старшыні ВС Дзяменця і высыпілі, што ён на баку пущыстаў. Я пайшоў да яго намесніка Станіслава Шушкевіча, які пры мне павінен быў перавагу над саюзнымі. Вечарам 25 жніўня нас на плошчы віталі тысячы людзей, на вачах некаторых быў слёзы радасці. У той вечар мне давялося падняць чарку канякую з дэпутатам Кавалёнкам, адным з першых беларускіх касманаўтаў, за нашу незалежнасць. Да белавежскіх пагадненняў засталося некалькі месяцаў.

Людзі з плошчы перадавалі дэпутатам бел-чырвона-белыя сцягі, прасілі пастаўіць іх у цэнтры дэпутацкай залы. Дэпутат В. Голубеў гэта і зрабіў. Побач са сцягам БССР з'явіўся сцяг будучай незалежнай Беларусі.

Нягледзячы на тое, што нашы праекты дэпутацкай большасці тады адхілілі, у 20.08 Дэкларацыя аб Сувэрэнітэце набыла сілу Канстытуцыйнага закона і была прынята 23 галасоў прысутных дэпутатаў. СССР імкліва ператвараўся з федэрацыі ў канфедэрацыю, што і было ў пачатку верасня зацверджана ВС СССР. Нашы законы набылі перавагу над саюзнымі. Вечарам 25 жніўня нас на плошчы віталі тысячы людзей, на вачах некоторых быў слёзы радасці. У той вечар мне давялося падняць чарку канякую з дэпутатам Кавалёнкам, адным з першых беларускіх касманаўтаў, за нашу незалежнасць. Да белавежскіх пагадненняў засталося некалькі месяцаў.

Мы азнаёмілі іх з інфармацыяй, якая прыйшла з Масквы, нават, зрабілі і распаўсюдзілі пэўную колькасць самаробных улётак.

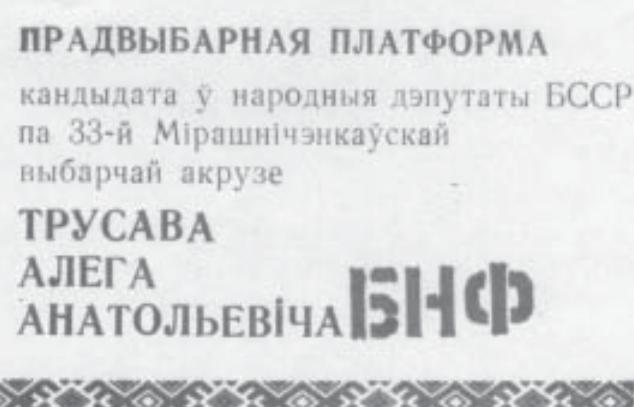
20 жніўня началі збіраць подпісы народных дэпутатаў з патрабаваннем склікаць нечарговую сесію. Сярод падпісантаў быў і Аляксандар Лукашэнка, які прыехаў у Менск са Шклова. У гэты дзень адбылося паседжанне кіраўніцтва Грамады, дзе асуздзілі маскоўскі путч і вырашилі выдаць нумар партыйнай газеты, прысвечанай гэтым падзеям. Праз дзень яна з'явілася і была распаўсюджана сярод насельніцтва. Вечарам 20 жніўня колькасць людзей і сцягой на плошчы значна павялічылася. 21 жніўня путч быў ліквідаваны, колькасць людзей на плошчы дасягнула некалькі тысяч, і было прынята рашэнне аб скліканні нечарговай сесіі ВС БССР, якая пачалася 24 жніўня. Апазіцыя БНФ працавала дзень і ноці і падрыхтавала на сесію блок праектаў дэмакратычных законаў, якія баранілі сувэрэнітэт Беларусі. Нечарговая сесія пачалася раніцай 24 жніўня. На плошчы стаялі тысячы людзей, якія ўвесі час нас падтрымлівалі, мелі ў руках адпаведныя плацаты і нацыянальную сімволіку.

Старшыня ВС БССР Дзяменцей, які прыхільна ставіўся да маскоўскіх змоўшчыкі, мусіў пайсці ў адстаўку, на яго месца абраўшы Шушкевіча, які пачаў весці сесію на добрай беларускай мове. На сесіі была прыпынена дзейнасць КПБ і камсамолу. Нечарговая сесія пачалася раніцай 24 жніўня. На плошчы стаялі тысячы людзей, якія ўвесі час нас падтрымлівалі, мелі ў руках адпаведныя плацаты і нацыянальную сімволіку.

Людзі з плошчы перадавалі дэпутатам бел-чырвона-белыя сцягі, сцягі, прасілі пастаўіць іх у цэнтры дэпутацкай залы. Дэпутат В. Голубеў гэта і зрабіў. Побач са сцягам БССР з'явіўся сцяг будучай незалежнай Беларусі.

Нягледзячы на тое, што нашы праекты дэпутацкай большасці тады адхілілі, у 20.08 Дэкларацыя аб Сувэрэнітэце набыла сілу Канстытуцыйнага закона і была прынята 23 галасоў прысутных дэпутатаў. СССР імкліва ператвараўся з федэрацыі ў канфедэрацыю, што і было ў пачатку верасня зацверджана ВС СССР. Нашы законы набылі перавагу над саюзнымі. Вечарам 25 жніўня нас на плошчы віталі тысячы людзей, на вачах некоторых быў слёзы радасці. У той вечар мне давялося падняць чарку канякую з дэпутатам Кавалёнкам, адным з першых беларускіх касманаўтаў, за нашу незалежнасць. Да белавежскіх пагадненняў засталося некалькі месяцаў.

Алег Трусаў,
дэпутат ВС Беларусі
12 склікання.

Лёс нашага грамадства ў гэты пераломны для краіны перыяд павінен вырашыцца самім народам. Толькі ад яго выбару залежыць будучыня Беларусі. У сувязі з гэтым прапаную наступнае:

1. Поўная незалежнасць заканадаўчай, выканавчай і судовай улады. Саветы — адзінныя гаспадары на сваёй тэрыторыі і падпрадкоўваюцца толькі вышэйштайчым Саветам.
2. Перагляд у 1990 годзе існуючай Канстытуцыі БССР. Найбольш спрэчныя пытанні па яе перапрацоўцы вынесці на ўсенародны реферэндум, папярэдне прыняці ўсіх апазіцыйных дэпутатаў.
3. Поўная гаспадарчая і эканамічна самастойнасць Беларусі і рэалны суверэнітэт.
4. Скасаванне любой наменклатуры і яе сацыяльна-еканамічных прывілеяў. Правядзенне ў 1990 годзе ўсегаўнай атэстациі незалежнімі грамадскімі камісіямі, прызначанымі Вярхоўным Саветам БССР, кіруючымі кадраў на раённым, абласным і рэспубліканскім узроўнях, праверка на кампетэнтнасць, перш-нашэрш у галіне эканомікі, экалогіі, культуры Беларусі. Скарачэнне на 50 працэнтаў штатных адзінак вызваленых работнікаў ва ўсіх грамадскіх арганізаціях рэспублікі. Вызваленія грашовых сродкі перадаць на павышэнне пенсіі і стыпендый, на развіццё науки, адукацыі, культуры.
5. Накіраваць у 1990-1995 гадах 5-7 працэнтаў бюджету рэспублікі на развіццё м

*Анатоль Літвіновіч,
кандыдат філалагічных науок*

УКЛАД БЕЛАРУСАЎ У СУСВЕТНУЮ ЦЫВІЛІЗАЦЫЮ

Вяртанне імёнаў нашых славутых землякоў – найважнейшая задача сучаснай беларускай навукі, яе руліўцаў. І трэба сказаць: у гэтым плане ўжо шмат зроблена, але працы на гэтай ніве беларускім вучоным хопіць на многія гады. На шляху нашых гуманітарыяў і прадстаўнікоў дакладных, прыродазнаўчых навук мелася і маеща яшчэ шмат перашкод, цяжкасцяў. І на самай справе, нашая гістарычная навука да гэтага часу мае шмат “белых плямаў”, а беларуская культура (асабліва прафесійная), відаць, я не памылюся, калі скажу, — найбольш разбурана на ёўрапейскім кантыненце. Ніводзін народ у Еўропе не выглядае ў такай ступені абкрадзеным у духоўным, культурным сэнсе, як беларускі. У нас, беларусаў, прадстаўнікі некаторых суседніх і несуседніх народаў кралі, вывозілі ў сувязі з ваенна-палітычнымі, гістарычнымі і іншымі фактамі археалагічныя, гістарычныя, этнографічныя, культурныя артэфакты, верагодна, па той прычыне, каб узбагаціць сваю культуру за кошт нашай. І яшчэ адна праблема. Доктар геаграфічных навук Валеры Ярмоленка сцвярджае ў вельмі важным для нас артыкуле “Шэкспір у перакладзе генерала. Тэорыю адноснасці першым аргументаваў наш зямляк”, які быў надрукаваны ў газете “Культура” за 8-14 студзеня 2011 г., што ў “Энцыклапедычным слоўніку” (1890-1907 гг.) усіх выдатных беларусаў назвалі палякамі або рускімі”, так і цяпер, на пачатку XXI стагоддзя, на стронках шматлікіх расійскіх даведнікаў літаральна ўсе нашы землякі пазначаны як “вялікі рускі” або “вялікі рускі, паляк па нацыянальнасці”. У выніку гэтыя “памылкі” аўтаматычна фігуруюць і ў энцыклапедіях многіх замежных краін”. Такім чынам не проста разбрацца, хто ж яны былі па нацыянальнасці і дзе канкрэтна нарадзіліся.

Шэраг даследчыкаў на Беларусі займаеца вяртаннем імён наших славутых землякоў з забыцця. Да іх ліку адносіцца згаданы вышэй паважаны спадар В. Ярмоленка. Вяртанне імён наших выдатных сучыннікаў садзейнічае ўсведамленню народам значнасці сваёй гісторычнай місіі на зямным шары, разбурэнню састарэлых стэрэатыпаў, вядзе да ўсладженння нашай мінуўшчыны, вяртання гісторычнай памяці беларусам. Нішто так не развівае патрыятызм, як усведамленне народам таго ўкладу, які ён унёс у сусветную навуку, тэхніку, культуру, спорт.

унёсак у сусветныя гуманітарныя навукі даволі вялікі. А тут акказаеца, што беларускі ўклад у дакладныя, прыродазнаўчыя навукі не меншы, а, бывае, нават большы, чым у сусветную гуманітарныя стыку.

Рост беларускага патрыятызму, гісторычнай, культурнай і нацыянальнай свядомасці нашага народа цяпер з'яўляеца вельмі важным, бо беларуская дзяржава адбылася, і нашаму гаспадарству патрэбны сапраўдныя патрыёты (асабліва гэта датычыць моладзі), якія б не толькі любілі свае традыцыі і звычай, родную

пастаця і адстаяць нашу незалежнасць са зброяй у руках. Выгадаваць жа сапраўдных патрыётаў не так і лёгка. Вельмі важным з'яўляецца дзяржаваўная падтрымка нацыянальных традыцый у галіне мастацтва, развіццё традыцый народнай і прафесійнай культуры, а таксама гуманітарных дысцыплін (мовы і мовазнаўства, гісторыі і гісторыязнаўства, літаратуры і літаратурознаўства, мастацтва і матацтва-знаўства і інш.), бо яны, як нішто іншае, згуртоўваюць націю.

Падумалася, чаму мы, беларусы, валодаем такім каласальным творчым патэнцыялам? Адкуль у нашага народа жыццяздольнасць, энергічнасць, арыгінальнасць? Толькі жыццяздольны і энергічны народ можа стварыць самабытную культуру. І толькі такі народ можа “заваяваць” сабе месца пад сонцем. Культуру ж мы маєм самабытную. Прывродна-кліматычныя, ваденна-палітычныя, гістарычныя, культурныя ж фактары асабліва не садзейнічалі таму, каб наш народ выглядаў больш жыццяздольным і энергічным за іншыя славянскія і неславянскія этнасы Еўропы! Болей за тое, я, відаць, не памылюся, калі скажу, страты беларускага генафонду (войны, паўстанні, рэпрэсіі царскіх і савецкіх часоў, не заўсёды добраяксная яда, інш.) не меншыя, а, бадай, большыя за страты генафонду любога іншага ёўрапейскага народа. Нездарма польскі этнограф і фалькларыст Міхал Федароўскі ў артыкуле “Віцебск і Віцебшчына”, які быў надрукаваны ў польскім гістарычна-этнографічным часопісе “Земя” (“Зямля”) за 1912 г., пісаў, што беларусам сярод славянскіх народаў выпала найбольшая і најчасная доля.

Дык адкуль жа духоў-
ная моц нашага народа?! І як
ён змог пры такіх цяжкіх ваен-
на-палітычных, гістарычных і
культурных варунках вы-
жыць, сябе захаваць? Запошнія
чатыры стагоддзі наш народ
быў страшэнна абяскроўлены
(асабліва страшныя наступствы
пакінулі войны і паўстанні)
(война Маскоўскай дзяржавы
з Рэччу Паспалітай: 1654–1667).
Паўночная война 1700 – 1721 г.
Напалеонаўская кампанія 1812
г., паўстанні 1794 г., 1830–1831
г., 1863–1864 г., Слуцкае паў-
станне 1920 г., Першая Су-
светная война (1914–1918 г.).
Кастрычніцкая рэвалюцыя
(1917 г.) і яе наступствы, Другая
Сусветная война (1941 –
1945 г.), удзел беларусаў у
шматлікіх войнах на баку Pacii,
якія яна вяла ў 19 - пачатку

20-га ст. і інш.). Беларусам, з аднаго боку, рознага роду расійскія і польскія рэакцыі янеры прадракалі пагібелъ смерць яшчэ ў 19 – пачатку 20-га ст., а ён, выходзіць, валодае каласальны творчай сілай. З другога боку, некаторыя вучоныя прагрэсіўных, дэмакратычных поглядаў 19 - пачатку 20-га ст. верылі ў магутны духоўны патэнцыял беларусаў. От што пісаў, напрыклад, Міхал Федароўскі ў згаданым вышэй артыкуле (стар. 763-764): “У яго прыродзе (г.зн. у прыродзе беларусаў – А.Л.) столькі творчых сіл і такая моц духоўнага набуджэння да маральнай (духоўнай – А.Л.) дзейнасці”, што “Беларусь у далейшай ці бліжэйшай будучыні праславіца сярод славянаў як айчына вялікіх мысліроў, вучоных і спевакоў”. Адкуль жа ў нашага народа духоўная сіла і здольнасць да самазахавання? Па гэтым пытанні я паспрабую выказаць некалькі думак.

Па-першае, беларусы – дзяржаватворчы народ, які меў свае дзяржаўныя ўтварэнні (Полацкае, Турава-Пінскаяе Наваградскае і інш. княствы) з дауніх часоў, а ВКЛ у аснове па сваёй было беларускім абсалютнічным дзяржавам. Пра гэта ведалі і вedaюць беларускія інтэлектуалы, а таксама адукаваныя і культурныя людзі з ліку беларусаў і верагодна, значчна частка нашай эліты. Беларускі характар ВКЛ прызнавалі ў мінульым, признаюць цяпер многія да-следчыкі. (гл., да прыкладу Пирожнік І.І. Геополітика в Беларусі ў сучаснай історыі // Сучаснасць. – № 1, 2008. – С. 157; Мандрык І.У. Гісторыя Беларусі (у канцэпце сусветнай гісторыі). – Віцебск, 2009. – С. 44., інш.) у тым ліку за межамі Беларусі. Мусіць, ніхто так добра не сказаў пра значчынне беларускага фактару ў гісторыі і культуры ВКЛ, як польскі і немецкі вучоны Аляксандр Брукнер: “У гэтай дзяржаве на назве толькі літоўскай, усё было рускае (у сваёй аснове беларускае – А.Л.): афіцыйная, літаратурная і паўсядзённая мова, царква і вера (праваслаўная), права і звычай, палітычны і грамадскі лад” (гл.: История культуры славянских народов. В 3-х тт. Т. I: Древность и Средневековые / Отв. ред. Г.М. Мельников.- М., 2003. С. 432). Праўда, у тым гаспадарстве значчную ролю ў 14-тым — 60-х г. 16-га ст. адыгравалі і ўкраінцы. Велізарнае значчынне для гісторычнага, культурнага і нацыянальнага ўсведамлення беларусаў адыгралі працы самадданага змагара за Беларусь М.І. Ермака.

асноўная частка арміі, з яе насельніцтва ішлі асноўныя даходы ў дзяржавную казну. Буйныя феадалы гэтых зямель (Алелькавічы, Друцкія, Глябовічы, Гальшанская, Кішкі, Радзівілы, Сапегі і інш.) займалі пануюча становішча ў дзяржаве, у іх руках знаходзіліся ўсе найважнейшыя органы дзяржавай ўлады і кіравання. У сувязі з tym, што асноўную частку галоўнага ядра дзяржавы складалі беларускія землі, старабеларуская мова была прызнана дзяржавай мовай на ўсёй тэрыторыі княства. Да земляў "прыслухоўваючых" адносіліся Падляшша (з гарадамі Драгічынам на Бузе, Бельскам і Мельнікам), Валынь, Падолле, Кіеўшчына, Чарнігава-Северская, Смаленская, Віцебская, Полацкая землі і Жмудзь". Назва "Літва" такім чынам ахоплівала сабой не толькі заходні, але часткова ўсходні і паўднёва-усходні рэгіёны Беларусі. Выходзіць, да славянскай часткі гэтага гаспадарства ў асноўным адносілася назва "Літва" і ў значна меншай ступені да балцкай.

Я нярэдка сабе задаваў пытанне: “Чаму рускія і ўкраінцы ў мінульым называлі ліцвінамі, літоўцамі, ліцвякамі не толькі жыхароў заходняй, але і ўсходняй частак Беларусі? Усходняя ж частка Беларусі (Полаччына, Віцебшчына і інш.) мела з даўніх часоў найменне “Русь”!?” Верагодна, тут адбылося тое самае, як і з найменнем “прускакі”. Калі Прусія пачала іграць вельмі вялікую ролю ў гістарычным і палітычным жыцці нямецкіх зямель, то некаторыя народы Еўропы, у прыватнасці, рускія маглі адносіць найменне “прускакі” да ўсіх немцаў. У вачах рускіх усе немцы былі прускамі. Дый і продкі сучасных рускіх лічылі насельнікаў Прусіі і якой-небудзь іншай нямецкай зямлі, напрыклад, Цюрынгіі або Сілезіі адным народам. Аналагічна адбылося з назвамі “ліцвіні, літоўцы” адносна жыхароў усходняй этнічнай тэрыторыі Беларусі. Калі заходне- і цэнтральна-беларускія землі набылі дамінуючае значэнне у ВКЛ сярод усіх беларускіх зямель, то і назвы “ліцвіны”, “літоўцы” рускія пачалі выкарыстоўваць да ўсіх нашых продкаў, незалежна ад таго, ці паходзілі яны з заходняй ці ўсходняй беларускай этнічнай тэрыторыі. Бо іх лічылі адным народам.

Іх лічилі аднім народам.
Беларуская мова 14-19
ст. называлася нярэдка сусед-
нім і інш. народам (рускімі,
украінцамі, палякамі, немцамі,
у прыватнасці, С. Гербер-
штэйнам) літоўскай.

(Заканчэнне ў наступ-

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Юрась Бабіч, Вольга Іпатава, Юрась Каласоускі, Ірина Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Алесь Петрашкевіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/>
<http://pawet.net/>

*Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі*

Газета надрукавана ў Лідской друкарні
621826, г.Ліда, вул. Пушкіна, 26

231300, г. Ліда, вул. Ленінська, 23.

а да друку 15.08.2011 г. у 10
друкаваны аркүш. Наклад 20

Аб ём і друкаваны аркуш. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.

Часова падпіскі: 1 мес.- 2160 руб., 3 мес.-